

Avsnitt 4: Förråande och skadligt upphetsande - videovåld, massakrer och moralpanik

[INTROMUSIK]

[CITAT STUDIO S]

[LJUDKLIPP *NIGHT OF THE LIVING DEAD*]

[LJUDKLIPP *LITTLE SHOP OF HORRORS*]

[CITAT GUNNEL ARRBÄCK]

SPEAKERRÖST: "Vem behöver video?" det var frågan som ställdes i programmet *Studio S* den 2 december 1980.

JENS: Videovåldet skakade om samhället, vart var vi på väg? Kanske mot ett laglöst land med av våldet berusade och fördärvade unga som lemlästade allt i sin väg? Nä men skämt åsido, det slog ner som en bomb och efter att Studio S sänts så öppnades dammluckorna och vad vi kanske kan benämna moralpanikernas moralpanik släpptes lös. En talför opinion krävde ett stopp!

Men för att backa videobandet lite så hade sedan videon gjort intåg i Sverige uppkommit en situation då det fanns en hel del film på marknaden som inte förhandsgranskats, det fanns ingen kontroll. Som vi var inne på sist så hade 1969 års filmutredning siat om att detta faktiskt låg i framtiden, att filmen skulle flytta ut från biograferna. Man hade t o m varit så förutseende att man talat om att filmen framöver skulle spridas i speciella filmaffärer. Jo tack, det gjorde den ju och nu stod vi vid fullbordat faktum. Till de flestas fasa.

En person som verkligen kände att han behövde video det var Martin Kristensson, han har i en mycket inspirerande och rörande text bl. a. delat med sig av sina tankar om 80tals-debatten, en text som tar sitt avstamp i SVT:s satsning 1972 då man under några sommarveckor sände filmbolaget Universals gamla monsterfilmer för en stor, ofta ung, men entusiastisk publik.

JOAKIM: Den som har lyssnat på förra avsnittet kanske minns att vi pratade om filmgranskningsrådet, som gav byrå rådet i svåra fall, de pratade faktiskt ganska nyktert redan på 50-talet om att ett förbud mot en film kanske rent av kan väcka oönskat intresse för den och ge den uppmärksamhet som man kanske inte ansåg att den förtjänade. På samma sätt var det ju med mycket av filmerna som pekades ut under 80-talet, att de debatterades och förbjöds ökade ju bara deras status.

JENS: Redan i första avsnittet talade vi även om att biografägare i biofilmens barndom använde det här i sin marknadsföring, att en film var förbjudet i ett annat polisdistrikt men tillåten i ett annat. Det här kunde ju då användas i de mer liberala distrikten för att locka publik.

HÅKAN: Det är intressant. Hur som helst, efter att ha läst Martins fantastiska text om skräcksummaren 1972 så visste vi att vi ville ha med honom i detta sista och rafflande avsnitt av vår serie om den svenska filmcensuren. Glädjande nog så ville han också!

Vi ska även höra med Biografbyråns direktör Gunnel Arrbäck som delger sina tankar om de där åren då det stormade som värst, hur var det att vara i centrum för en sån här debatt? En debatt som kanske inte alltid fördes helt sakligt och sansat.

[LJUDKLIPP VIDEOKASSETT SPELAS]

JOAKIM: Den nya videotekniken, den uppfanns ju redan på 50-talet men det var ju först på slutet av 70-talet den på lite bredare front gjorde intåg i de svenska hemmen. Det finns uppgifter, som jag förmodar kommer från försäljningsstatistik, om att det 1980 fanns runt 100.000 videoapparater i Sverige.

JENS: I en ganska liten del av hushållen då sett till befolkningen.

JOAKIM: Det blir det ju men det är ändå här det börjar på något sätt.

JENS: I samband med det här så uppstod en situation då det fanns massa filmer, det blev ett ökat utbud med fler titlar.

JOAKIM: Ja och titlar som aldrig hade hamnat på vita duken, utan kom kanske direkt till video. Eller i alla fall hittade till Sverige direkt på video även om de gått på bio i andra länder tidigare.

HÅKAN: Ja och den fullskaliga frontalattacken som på 80-talet kom mot video och också film som uppfattades vara av sämre kvalitet, det är ju inga nya tankegångar. Redan från filmens barndom så fanns tankar om att rensa bort det "dåliga" och man ansåg helt öppet att filmmediet oftast var av dålig karaktär.

[INTROMUSIKEN]

JOAKIM: Den 2 december var det då dags, den nya tekniken skulle diskuteras på SVT och trots att man valt att senarelägga programmet på g a de våldsinslag som skulle visas så tittade ungefär ¼ av de svenska tv-tittarna.

JENS: Det fanns bara två kanaler på den tiden.

HÅKAN: Ja och så hade kvällstidningarna gratis gjort reklam via löpsedlar och sina artiklar om det här kommande programmet.

JOAKIM: Ja det gav ju uppenbar draghjälp måste man ju ändå säga. I programmet, lett av Göran Elwin, krävdes dåvarande utbildningsminister Jan-Erik Wikström på svar om det gick att stoppa video med hjälp av en grundlagsändring.

JENS: Ja alltså, det här är ju ett väldigt speciellt program. Minst sagt.

HÅKAN: Enda motsvarigheten är kanske Svar Direkt som kom några år senare. Det om hårdrock när Anders Tegner får stå till svars för all världens ondska.

JOAKIM: Just det, "we are satans people". Men i a f Ironiskt nog så var det ju genom programmet många som fick upp ögonen för just typen av filmer som man ansåg vara skadliga.

JENS: Precis. Och vi kan ju inte prata om Studio S utan att i a f i förbifarten nämna Motorsågsmassakern, men vi ska inte bre ut oss och prata för mycket om det för det har sagts alldeles för mycket om den filmen. Varav 90% givetvis aldrig borde ha sagts överhuvudtaget.

HÅKAN: Det är ju det som är det mest läskiga med drev och medial hysteri, till slut vet ingen vad folk pratar om egentligen.

JENS: Nej precis och det hade varit intressant att veta hur många där i Studio S som hade sett den här filmen.

HÅKAN och JOAKIM: Precis.

JENS: Det är ju en brutal titel men jag. Innan vi lägger den till handlingarna, samma år som den förbjöds i Sverige, 1984, så lades den till den permanenta samlingen på MoMa i New York, alltså Museum of modern art. Där då betraktat som ett väldigt värdefullt konstverk.

En annan rolig grej. Gabriel Romanus han pratade om att, jag citerar, "landet kommer att översvämmas av program av typen *Motorsågsmassakern*". Sen fortsätter han och menar att den här filmen är ganska mild i jämförelse med de fasansfulla filmer som kommer därefter, och som exempel nämner han *The Texas Chain Saw Massacre*.

HÅKAN: Det blir ju lite komiskt.

JENS: Ja det är ju samma film! Det visste ju inte han då.

HÅKAN: Är det samma Gabriel Romanus som var chef på Systembolaget i typ 20 år?

JENS: Ja jag tror det, det är ju ett ganska ovanligt namn.

HÅKAN: Han ska ju ha sagt vid nåt tillfälle att mellanölen var nåt som skadade den svenska ungdomen hårdare än videovåldet. Vilket ju blir lite kul i det här sammanhanget.

JENS: Kanske inte var så farligt med motorsågsmassakrer ändå?

[LJUDKLIPP ÖFLASKA ÖPPNAS OCH INNEHÅLLET HÄLLS UPP I GLAS]

JENS: Men nu är det hög tid för oss att presentera dagens gäst, Martin Kristenson.

[LJUDKLIPP *THE WOLF MAN*]

[LJUDKLIPP *WERWOLF OF LONDON*]

JENS: Hej Martin! Vem är du?

MARTIN: Jag är bibliotekarie och skribent med nöjeshistorisk inriktning väldigt mycket. Jag har suttit i redaktionen för tidskriften Kapten Stofil. Där jag skrivit väldigt mycket om gammal svensk underhållning och nöjesliv och sådär. Filmer väldigt mycket.

JENS: Ja och den här texten vi har läst den är från Kapten Stofil?

MARTIN: Ja det stämmer. Jag började skriva den för att jag hade burit med mig det här minnet hela mitt liv, från när jag var tolv år 1972. Av den här sommaren då man såg alla de är gamla universalfilmerna; *Frankenstein*, *Mumien*, *Varulven* och så vidare. Och jag trodde väldigt länge att jag var ensam om att ha den här intensiva upplevelsen av den här skräckssommaren. Jag var ju livrädd hela den där sommaren men jag alla filmerna för att jag tyckte att det var... jag drogs till de här filmerna verkligen. Och mitt filmintresse kan ju sägas att börjat där. Sen upptäckte jag att jag absolut inte var ensam om den här upplevelsen, utan den här skräckssommaren ha påverkat stora delar av min generation. Det började med att jag hörde en intervju med serietecknaren Max Andersson som också pratade om den här sommaren. Han menar att hans konstnärliga inriktning har påverkats väldigt mycket av den här. Och jag träffade sen många andra serietecknare och filmkritiker och sådär i min åldersgrupp som kände precis samma sak.

JENS: Ja just det. Jag tror många människor har liknande upplevelser av någonting som har definierat deras intresse för film eller musik eller sådär. Men i det här fallet så var det ju så att det fanns två kanaler men det som sändes sågs ju också av väldigt många, det skiljer ju sig från exempelvis mina egna upplevelser när jag var lite yngre, då fanns det ju mera att välja på även om det var innan internet så var det ju ändå så att det fanns fler valmöjligheter och alla människor har inte satt det på pränt heller som du har gjort, de här upplevelserna heller. Förlåt jag avbröt dig...

MARTIN: Nej då, men det var ju, det var ju verkligen så att det var två kanaler på TV. Och internet fanns ju förstås inte, videon hade ännu inte kommit. Ibland när jag berättar det här för yngre personer så tycker de nästan att det är löjeväckande att vi blev så rädda av de här filmerna och att det påverkade oss så starkt. Men vi var ju för unga för att gå på barnförbjudna filmer på bio och vi hade ingen video eller sådär. Utan det var det som gick på de här två kanalerna som vi såg. Skräckfilmer var ju inte särskilt vanligt och visas på TV på den här tiden. Det här stack ut i programtablån verkligen.

JENS: Ja, vi ska fortsätta att prata om skräckssommaren 1972 senare men vi har pratat litegrann om Studio S och det som bröt ut där. Och i den här texten som vi refererar till då som du har skrivit då berättar du också om dina egna upplevelser om Studio S och debatten som följde det programmet. Hur kände du dagen efter Studio S?

MARTIN: Ja, då hade ju jag hunnit bli 20 år. Det var ju inte samma starka känsla som när jag var 12. Men min första reaktion var ju precis som du nämnde det här att jag ville skaffa en video.

JENS: Du behövde video?

MARTIN: Jag behövde video. [SKRATT] Och jag satte upp *Motorsågsmassakern* på listan över filmer som jag måste se helt enkelt.

JENS: Ja, naturlig reaktion.

MARTIN: Ja och det gjorde jag ju då. Plötsligt så var det möjligt att se filmer som var farliga på något sätt. Och det var ju nästan lite skamligt att gå in i en videobutik. Där kan man ju se skillnaden. Idag hör man väldigt ofta som nostalgiskt pratar om videobutiker, där man gick där och tittade i hyllorna och botaniserade. Men då var det nästan som att gå in i en porrbutik att gå in att hyra ...

JENS: Ja det var så skämmigt?

MARTIN: Ja det var det verkligen. För att då, video och videovåld blev ju nästan som synonymer. Det var liksom ingen skillnad på det. Men man kan ju tycka att oron för de här filmerna var väl på sätt och vis motiverad. För att det här var ju verkligen inga barnfilmer, det var verkligen otäcka filmer. Men debatten gick väl litegrann överstyr. Till exempel det finns ju en berömd löpsedel som Aftonbladet hade när de hade intervjuat ett ungdomsgäng och löpsedeln blev: "Det är vi som slår ner folk i tunnelbanan, hemma har vi 45 videofilmer"

JENS: Ja, jag har sett den där [SKRATT].

MARTIN: Ja då förstår man ju då hör man förklaringen där.

JENS: Du nämnde att du satt upp en lista på filmer och det var ju i princip de som de tog upp i programmet. Hur fick man tag på filmerna? Det var svårt sa du?

MARTIN: Ja för mig var det. Jag växte upp i en småstad. Och alltså det dröjde flera år innan jag såg de här filmerna. För i vår lilla stad så gick de inte att få tag på helt enkelt. Det tog flera år innan jag lyckades hitta *Motorsågsmassakern* och många av de här filmerna såg jag ju sen först när de gavs ut på DVD och då var ju hela videovåldsdebatten sedan länge över liksom. Det var mest att man hörde talas om filmerna. Man såg bilder ur dem och sådär i tidningar och man följde debatten och sådär men för mig var det ju såhär mycket att det var en storstad. Det här var ungdomarna i Stockholm, de såg de här filmerna. De satt på sina ungdomsgårdar och såg dem.

JENS: Hårdhudade personer.

MARTIN: Ja hårdhudade killar. Precis.

JENS: Jag har ju sett någon rolig sådan här rubrik för någon lokaltidning i Katrineholm. Och då stod det; "det finns våldsfilm i Katrineholm" En sådan här alarmerande rubrik. Som bara varnade att det finns här också.

MARTIN: Det är som ett virus som sprider sig.

JENS: Som sprider sig precis. Du nämnde litegrann det här med video att det var fult med video. Jag har en bekant som är ett par år äldre än vad jag är. Han har berättat att när de skaffade video hemma så berättade han det för sin dagmamma. Och hon blev helt liksom skulle ta kontakt med myndigheter i princip. Hon blev så upprörd över att de överhuvudtaget hade köpt en videobandspelare hans familj då. Videon i sig blev en måltavla för ganska grova påhopp egentligen.

MARTIN: Det var ju den redan i Studio S-programmet så diskuterade de just, kan man förbjuda själva tekniken. Det var ju just det här att vi håller på att förlora kontrollen över filmvanorna för att tidigare hade vi biografer som sköttes av filmcensuren, eller filmcensuren såg till vad som fick visas där och sen hade vi våra två Tv-kanaler. Men nu plötsligt kunde man se filmer som det inte fanns någon kontroll över och för föräldrarna då, som oroade sig, vad ser mina barn när de är hemma hos sina kompisar och så.

JENS: Att folk fick makt över sitt eget utbud var ju då någonting som var...

MARTIN: Som var oroväckande. Det ledde ju också till att de skräckfilmer man såg och sådär var ju ofta liksom i femte generationens kopior, man såg knappast vad det föreställde.

JENS: Det var så många kopieringar och sådär.

MARTIN: Ja det kopierades och kopierades och så gick det från den ena till den andra hela tiden. Jag minns väldigt mycket det här att man uttalade ordet video med nästan darr på rösten liksom att...

JENS: Ja.

HÅKAN: Jag tänkte det här du pratade om femte generationens video, är det så att det blev lite av en subkultur då så att man via nätverk bytte med varandra och spelade av och sådär?

MARTIN: Ja det var det ju väldigt mycket, ja.

JENS: För att återgå till din text. Det här kanske låter lite konstigt och skruvat i en normal persons huvud men för mig så ger din text en känsla av att jag vill nästan hoppa in i en tidsmaskin och uppleva den här tiden själv. Vilket kanske är konstigt då det faktiskt är en tid när man inte fick välja sitt utbud själv. Att det var en annan person, bland annat statligt avlönade tjänstemän, som fick bestämma vilken film man skulle få titta på och där det blev en seriös debatt när SVT visade 40 år gamla skräckisar. Så bra var den texten i alla fall och vi tycker verkligen att det är jätteroligt att du är med som sagt. I den här texten får vi höra lite reaktioner från folk som var barn på den här tiden. Jag tror att du har hittat dem i samtida tidningar. Och då är det en Marie som är 14 år som hon säger så här att hon kan inte sova när hon tänker på monstren, då menar hon att hon inte sova för då tänker hon på monstren på kvällarna då. Och det är möjligt att det är Marie då som var 14 som stack ut. Men om man är 14 år tror du barn idag är mer härdade? Än de var 1972? I brist på bättre ord kanske men...

MARTIN: Ja, jag tror ju inte att Universals skräckfilmer skulle väcka en sån, eller bli en lika omskakande upplevelse för barn idag. Det här utlöste ju enorma reaktioner några månader senare. Det var en lite fördröjd reaktion. Plötsligt såg ju barn i flera svenska städer varulvar i vartenda hörn och sådär, och de drog ju med sig sina föräldrar till och med. Som ringde polisen istället för att lugna sina barn så ringde de polisen, och det är ju otänkbart att de här filmerna skulle utlösa sådana reaktioner idag. Så att på så sätt är väl barn mer härdade.

JENS: Ja mina egna barn exempelvis, de är ju under tio år gamla. Och vi har ju sett *Sagan om ringen* och superhjältefilmer som innehåller, misstänker jag, jag har ju inte sett alla de här gamla skräckfilmerna men jag tror att de här moderna fantasyfilmerna innehåller element som kanske borde klassas som skräckartade i varje fall. Och att det är ju scener som jag tycker är bra mycket grövre än de här filmerna som i vissa fall inte ens kunde visas för en vuxen publik på 40-talet då.

MARTIN: Jag tänker ju också på de här *Män som hatar kvinnor*, "milleniefilmerna" de är ju oerhört mycket mer blodigare än mycket av dem, även de som visades i Studio S. De kan ju visas på bästa

sändningstid nu med mycket brutalare våld än en del av de här skräckfilmerna som man förfasades över då.

JENS: Ja just det precis, det här ju verkligen bäring också på vår poddserie att det ändras ju över tid vad som anses vara obehagligt och förråande. Och vad som framkallar skräck hos både vuxna och barn, att de här filmerna de hade ju... De visades i början på 70-talet på SVT och det blev lite hysteri och debatt men de flesta verkar ju ha tyckt det var ganska roligt, men fyrtio år tidigare så hade flera av dem förbjudits. Och vissa av dem hade klippts med uppåt tretton minuter tror jag. Tagit bort scener de flesta kanske skulle fnissa åt idag... ändå tror jag.

MARTIN: Ja och när de visades i TV 72 så i förhandsskriverierna om filmerna så var det ju väldigt mycket att nu är det lite mysiga "mysrysare" som vi kommer att få se och det var ju till och med så att det var Expressens TV-recensent som beklagade sig över att det var sådan sen sändningstid för att barnen inte hade möjlighet att se filmerna. Det var ju ingen hysteri när filmerna sändes utan det kom ju senare då när det visade sig att vi barn hade blivit så starkt påverkade av de här filmerna.

JENS: Jaja okej, så det var en liten fördröjning?

MARTIN: Ja det var väl, de visades på sommaren och det var väl i november som plötsligt de kom alla de här tidningsrapporterna om barn som hade sett mumier och sådär.

[LJUDKLIPP *THE MUMMY*]

HÅKAN: Du skriver ju i artikeln ganska mycket om serietidningar också och jag växte ju upp med de där serietidningarna, jag är väl några år yngre än dig men jag minns ju alla de här, *Gravmannen* och *Dracula lever* och *Varulv om natten* tror jag den hette på svenska. Alla de här, det är väl mest Marvel-serier. Jag funderade litegrann på om det var så att den här skräcksommaren 72 liksom öppnade portarna för att köra de här serierna på svenska också? Det var ju en grej som kom separat i USA med magasinen och sådär. Att det var ny kulturtrend där.

MARTIN: Ja det där funderade ju jag mycket på, det kom det var ju ett parallellt fenomen. Det kom ju samtidigt med de här filmerna. Den här mest kända av de här skräckserietidningarna *Chock*, första numret kom samma månad som TV började visa sina skräck...

HÅKAN: De kan ha samkört sin marknadsföring.

MARTIN: Ja, det kan ju ha varit en slump antar jag att *Chock* kom samtidigt som de här filmerna. Men sen vet jag ju att de här serietidningarna de utnyttjade ju skräckfilmernas popularitet, de skrev ju i sina annonser att när varulven hade varit synlig i Jakobsberg så skrev de i sina annonser att "ni kan läsa mer i vår tidning" och sådär.

HÅKAN: De hade väl någon T-shirt också med den här polis...

MARTIN: Ja den här polismannen som hade, den här väldigt luttrade polismannen som hade fått rycka ut hela tiden, han fick ju posera i en sådan här skräckserietidnings T-shirt.

HÅKAN: Ja jag kom ju ihåg den här annonsen själv, men jag förstod aldrig riktigt varför just han var...

MARTIN: Varför han var på bild...

HÅKAN: Affischnamnet, ja nej. Precis. Själv hade jag en Mästaren på karate-T-shirt som jag var väldigt förtjust i då som också var i samma magasinstitel i varje fall.

MARTIN: De utnyttjade ju verkligen TV-visningarna till max alltså. Och de här skräckserietidningarna de innehöll ju artiklar där de spann på det här intresset de skrev om vampyrer i folktron och sådär.

HÅKAN: Jo det var väl ganska ska man säga, bra artiklar riktade till en yngre läsekrets.

MARTIN: Ja o ja...

HÅKAN: Tonårig läsekrets sådär då. Men de här serietidningarna blev väl nästan mer rabalder om än skräckssommaren 72-filmerna sen så småningom.

MARTIN: Ja det var det nog, och medan det pågick. Så var det ju skräckserietidningarna som skulle dras in. Konsum skulle dra in serietidningarna och det var artiklar, reportage om att de borde förbjudas och sådär så att... Och det var ju också att skräckserietidningarna var ju lite otäckare kan man väl säga än de här gamla universalfilmerna. Det var starkare effekter i dem.

HÅKAN: Det var väl ganska stor bredd i dem också. En del var väl ganska snälla, den här *Varulven* var väl ganska snälla som jag minns det. Till de här mer *Chock* och de andra där det kunde vara lite hemskare slut och sådär.

MARTIN: Precis.

JENS: Hur ser det ut idag är det vi bättre idag, har vi kommit längre tycker du?

MARTIN: Ja det tror jag, jag föreställer mig, jag är inte helt säker på det här men jag tror att barn i allmänhet numera är duktigare på att avslöja filmiska trick än vad vi var. Vi trodde på det vi såg liksom. Jag tror att barn idag är mer medvetna om att film är film. När jag såg de här gamla frankensteinfilmerna, jag hade ju sömlösa nätter. Jag levde ju med den här skrällen en hel sommar liksom.

JENS: Men jag tänker på, om man tänker på själva debatten. Alltså att...

MARTIN: Ja du menar, ja OK.

JENS: Att folk blir upprörda över rockband eller serietidningar eller för den del några gamla skräckfilmer på SVT. Har debatten blivit bättre tycker du? Alltså har vi rört oss bort ifrån det hysteriska och det ibland osakliga till ett mer, jag ska inte kalla det för normalt, men i alla fall sansat debattklimat tycker du?

MARTIN: Ibland tycker jag det, att vi har liksom lärt oss av det som vi har gått igenom och sådär. Och att det här har vi sett förut och så. Men jag tror liksom att misstänksamheten inför nymodigheter och hotfulla saker kommer alltid att skapa hysteriska reaktioner. Jag tror det är liksom en del av den mänskliga naturen på något sätt så vi kommer aldrig förbi... Det kommer alltid att finnas hysteriska debatter som i retrospektiv framstår som ganska löjliga. Men jag tror också, jag har ju liksom forskat om det här nu och liksom att man har ju gått igenom det själv, man har sett att saker som skulle förstöra hela samhället om man lärt det fortgå inte var så farligt i slutändan liksom.

JENS: Det upprepades kanske först med rollspelen, även om det inte var lika stort som videodebatten.

HÅKAN: Ja och lajvrörelsen råkade ju ganska illa ut under en kort period också. Dels rollspelen som slutade säljas och sen lajvrörelsen tidigt 90-tal.

JENS: Och sen kanske efter det Tv-spelen.

HÅKAN: Ja Tv-spelen framförallt.

JENS: Ja, för då jämfört med Tv-spel så var väl rollspelen en ganska marginell företeelse ändå.

HÅKAN: Skulle jag tro.

JENS: Om jag får säga någonting personligt så kan ju jag tycka att vi nästan, samtidigt nu upprörs av saker som visas i filmerna kanske upprörs av inte av våldet i sig men av hur personerna skildras på film. Att fiktiva personers åsikter eller handlingsmönster gör att folk blir upprörda. Snarare än skräckeffekter. Jag vill kanske inte använda ordet kränkt, för det låter inget bra men att man försöker ta bort sådant som är misshagligt på olika sätt. Och vi har ju ingen statlig censur längre men att man genom olika kanaler försöker rensa bort sådant genom jag vet inte vad säger man?

HÅKAN: Självrensning? Påverkan?

JENS: Opinions...

HÅKAN: Opinionsbildning. *Joker* är väl en film som är ett exempel på det, den som kom för några år sedan.

JENS: Den med Joaquin Phoenix? Ja precis då var det mycket prat i framförallt amerikansk media om framförallt dess eventuellt förråande effekter. Och en dålig skildring, en dålig person helt enkelt. Det blir ju svårt att visa en dålig person hur den är om man inte kan filma en dålig person. Skildras.

HÅKAN: Ja hans sinnessjukdom.

MARTIN: Ja det är nog en ganska vanlig inställning att man just porträtterar någonting ondskefullt så är det också, så betyder det att man också förespråkar att man också ska kunna uppträda på det där sättet. Att i slutändan så om man skulle följa den linjen så ända ut så skulle det ju. Det enda man skulle kunna godkänna är ju den här Joakim Pirinens pjäs *Familjen bra*. [SKRATT] Där alla är godhjärtade och konstruktiva och hjälper varandra och sådär.

HÅKAN: Den kommer jag ihåg faktiskt. Den såg jag på 80-talet, det var en märklig upplevelse.

MARTIN: Den pjäsen kan ingen bli upprörd över för där betar sig alla på...

JENS: Är det någon slags statement mot debatt eller?

MARTIN: Du får fråga Joakim Pirinen men jag tror att han blev inspirerad av tanken att göra någonting rakt motsatt Lars Norén.

JENS: Ja OK.

HÅKAN: Sen så är det väl nästan en lek med genren att de dramaturgiska konflikterna inte leder till att det blir våldsamma urladdningar.

JENS: Nej en annan grej som jag upplever i samtiden litegrann som kanske inte har funnits förut är att, det här kanske blir en utsvävning nu men, men att räcker det nästan med att säga att man ska spela in någonting, som i ett aktuellt fall nyinspelningen av *Saltkråkan*.

MARTIN: Ja.

JENS: Där det verkar som att alla har en åsikt helt plötsligt. Om hur det här kommer att bli, hur det inte kommer att bli, hur det kommer porträtteras. Det kommer bli politiskt korrekt, antipolitiskt korrekt. Precis varenda människa har en åsikt. Och då har de inte ens börjat spela in den.

MARTIN: Nej precis, det finns inte ens ett manus att ta ställning till [SKRATT].

JENS: Den här monsterhysterin som vi har pratat litegrann om som då uppstod en lite kort tid efter att man hade sänt filmerna. Du beskriver den som ganska mild, det var folk som var upprörda och de ringde polisen för att de hade sett varulvar och vissa var väl upprörda för att man hade överhuvudtaget hade sänt filmerna. Men de flesta verkar tycka att det var okej. Finns det en likhet

mellan den här debatten och den som skulle uppstå efter Studio S, på något sätt? Förutom att det rör sig om film båda två. Finns det några beröringspunkter? Eller är det totalt annorlunda?

MARTIN: Jag tyckte nog att den var väldigt annorlunda just för att den, den här Studio S-debatten det var ett så totalt avståndstagande från vuxenvärlden. Man i det här Studio S-programmet pratade om att man måste sätta sig över grundlagen och införa en tillfällig lag. Som stoppade allt det här imorgon, liksom.

JENS: Ja och det upprepas i programmet fler gånger där.

MARTIN: Ja precis, och ingen tycks förstå när utbildningsministern pratar, vad han pratar om att vi har yttrandefrihet i det här landet. Alla tycker att han bara kommer med svepskäl liksom. Och att för att inte göra någonting. Så att det var en känsla av att samhället höll på att falla i bitar liksom. Så var det ju inte alls med skräckfilmssommaren 72. Då var det ju mer... Ja man blev ju orolig att barnen hade tagit skada när man upptäckte att de tagit, blivit så uppfyllda av de här filmerna. Men det var ju mer att man uppmanade föräldrarna att prata allvar med sina barn liksom sådär. Att sitta tillsammans med dem och se filmerna och sådär. Och inte låta dem vara ensamma men det var ju inte den här apokalyptiska känslan som Studio S-programmet gav.

JENS: För faktum är att 1969 så gjorde de en utredning, en filmutredning om hur man skulle gå vidare med censurfrågan med svensk film och den utredningen föreslog faktiskt att man skulle avskaffa censur av film riktad till vuxna människor. Dagen efter man sände det här programmet Studio S då gjorde stockholmspolisen razzior, det man ville då kolla var vilka som hade hyrt filmerna och se om de här videohandlarna då hade hyrt ut till folk som var under 15 år.

MARTIN: Polisen ville väl visa handlingskraft för landet kokade liksom. Och vi kan inte stå passiva inför det här, och då gör vi razzia. Ja vi visar att vi vill...

JENS: Man gör någonting i alla fall.

MARTIN: Ja.

JENS: Om man inte kan införa en ny grundlag så...

MARTIN: Om inte en tillfällig lag över natt så...

JENS: Så åtminstone razzia över en natt kan man göra.

MARTIN: Ja precis.

HÅKAN: På gränsen till åsiktsregistrering.

MARTIN: Vi tar det här på allvar liksom.

HÅKAN: Jag funderade på en annan sak kring det här Studio S-programmet. Studiopubliken, vet man något om urvalsprocessen? Vilka som var där?

MARTIN: De presenteras ju som upprörda föräldrar.

HÅKAN: Hem & skola?

MARTIN: Hem & skola, ja precis och vad som förenar dem är ju att alla är emot video. Och sen är det de politiskt ansvariga. Jag menar Jan-Erik Wickström pratar visserligen om yttrandefrihet och grundlagen men han blir ju själv väldigt upprörd över de här filmerna och citerar bibeln och talar om att man ska få en kvarnsten kring halsen och sådär.

JENS: Videohandlarna?

MARTIN: Ja eller de som har producerat de här filmerna.

JENS: Ja okej.

MARTIN: Det finns ju ingen filmvetare, ingen som försvarar filmerna utan de, ja videohandlarna då. I de filmade inslagen och sådär. Så att den har ju otrolig slagsida, det är ju inget debattprogram utan det är ju någon slags.

JENS: Rannsakan?

MARTIN: Ja precis, rannsakan och domstol. Även programledaren, Göran Elwin han pratar ju om att det redan finns lagar som gör att vi kan stoppa det här och sådär. Alla är rörande överens i Tv-studion.

HÅKAN: Lite av en ståndrätt i princip?

MARTIN: Ja det är det.

JENS: Det var ju så att debatten fördes vill inte alla gånger helt sakligt det har vi konstaterat. Det finns ju några ganska roliga exempel här, har hittat att företrädare för Vänsterpartiet kommunisterna som de hette på den tiden, har stått i riksdagens talarstol och pratat om att sådana här filmer är främmande för vår nationella kultur. Vi har en känd författare i Sverige som inte lever längre som hette Sara Lidman som vid flera tillfällen faktiskt har tillfrågats om vad hon tycker om den här typen av filmer, skräckfilmer och verkar mest upprörd och förvånad över att... Ja hon undrar vad som har hänt med skådespelarna efter bland annat den här pasolinifilmen *Saló* där det händer vissa grejer så har hon...

MARTIN: Ja just det hon frågade vem är den skådespelare som fråntogs sitt öga och hade han gått med på lemlästningen i förväg eller överraskades han av den under filminspelningen. Och hur gestaltades hans liv senare som skådespelare och privat person.

JENS: Ja det är ju nästan så man undrar om Sara Lidman, kan hon ha spelat ovetande för det kan ju vara en retorisk teknik ändå. Alltså att man låtsas vara dum eller vad man ska säga. Sådant kan man ju använda sig av. För hon har ju vid flera andra tillfällen också sagt det att kan någon bara ringa upp de här skådisarna och kolla att de lever och sådana saker.

MARTIN: Det var ju det, den här pasolinifilmen var ju också en, det är ju en otroligt grym och blodig film. Den gick ju att hyra och Pasolini var ju en erkänd filmregissör. Han var svårare att komma åt på det sättet men hans film är ju betydligt grymmare än *Motorsågsmassakern*.

JENS: Ja o ja.

MARTIN: Men *Motorsågsmassakern* blev ju väldigt mycket en symbol.

JENS: För videovåldet?

MARTIN: För videovåldet. Och de flesta som förfasades över den filmen har ju säkert inte sett den. Den är ju inte så blodig som dess rykte påstår. Och den är ju definitivt inte så blod som Pasolinis film.

JENS: Jag tror att den blev godkänd för publik på bio också, Pasolini.

MARTIN: Ja o ja.

JENS: Men den blev, den släpptes oklippt för att få visas för folk över 15 år då.

MARTIN: Ja den gick ju på biograf där jag växte upp, jag vågade inte gå och se den men mina kompisar berättade ju om hur fasansfull den var och jag hörde ju i årtal historier om den här filmen. Jag väntade nog femton år innan jag såg den. Jag kunde ju konstatera att den är ju precis så hemsk som alla hade beskrivit den.

JENS: Ja det är ju ändå intressant att vi har, eller hade den här filmcensuren då som uppenbarligen tyckte att det kunde visas, men inte ett knivmord i *Halloween* eller *Motorsågsmassakern*. Kanske driver en tes här, men skillnad på fin- och folkkultur. Det har vi pratat om i hela den här serien egentligen. Vad tror du vi måste lära oss då för att inte hamna i sådant här igen? Vi har ju varit inne lite på det vad som hur det är nu och hur vi upplever samtidigt men man kan ju lära sig någonting av sådant här också.

MARTIN: Jag tänkte väldigt mycket när jag skrev den här artikeln att det är ju viktigt att skydda barnen från otäcka upplevelser, men man ska också komma ihåg att det finns ett behov hos barn av

skräck och att de här barnen till exempel som tyckte sig se varulvar överallt, de var säkert rädda men de tyckte också att det var spännande. Man ser ju i de här tidningsartiklarna att de poserar glatt framför kameran och de låtsas vara varulvar och håller fram händerna som varulvsklor och sådär. Och jag känner ju själv det också, som min upplevelse på den tiden att det var ju inte så att jag tyckte det var så otäckt att jag inte tittade. Utan jag såg ju varenda film, och det var ju naturligtvis ett behov hos mig. Ja att som många som såg de här filmerna påverkades starkt, inte blev nervösa vrak som vuxna utan de blev hyllade serietecknare, de blev filmkritiker, de jobbar med filmdistribution och så vidare. Att det var en positiv påverkan också. Man kan se det från många olika håll.

JENS: Ja du ska ha stort tack för att du ville komma och prata med oss Martin, det har betytt väldigt mycket och jag kommer fortsätta tipsa folk om din artikel. Jag tycker att den är fantastisk. Tack så hemskt mycket!

MARTIN: Tack så mycket.

[LJUDKLIPP *DRACULAS DAUGHTER*]

JOAKIM: Det är ju så att debatten som kom att föras under 80-talet kantrade i många avseenden över.

JENS: Eh, jo!

JOAKIM: Ja, det kan man verkligen säga. Till exempel: så stod man och debatterade riksdagens talarstol ett fenomen som kallas "snufffilmer" som om detta vore ett existerande fenomen, ett fenomen som vi då i Sverige översköljdes av och som aktivt fördärvade vår ungdom medan vuxenvärlden står handfallen och bara tittade på.

HÅKAN: För er lyssnare som inte känner till begreppet så är Snuff-film - jag vet faktiskt inte om det används i dag – så är det alltså filmer som är medvetet framställda för att skildra verkliga övergrepp och mord och som skulle vara gjorda i kommersiellt syfte för att man skulle tjäna pengar på det, det var ju en myt som fanns, och på det sättet skulle det skilja sig från dagens avrättningsfilmer och annat läskigt som man kan se på internet.

JENS: ...som ju är mer av dokumentär karaktär...

HÅKAN: eller propaganda....

JOAKIM: Och detta här var ju givetvis en form utav faktoid, det här var ju falska rykten helt enkelt och de här ryktena de spreds ju från Riksdagens talarstol och till och med från tidningars ledarsidor.

JENS: Jag har ett exempel. Från DN i juli 1982 skriver man om snuff-filmerna som smugglas in i Sverige och som visar avrättningar av prostituerade i Sydamerika och man menar då att de här äkta snuff-filmerna de kan man köpa i Stockholm om man har rätt kontakter för ungefär tusen kronor.

HÅKAN: Vissa filmer som hyrdes ut pekades felaktigt ut att vara snufffilmer. *Tex Cannibal holocaust* och överhuvudtaget film inom kannibalgenren blev drabbade av det här. Många av de här filmerna är ju idag någon sorts genreklassiker. Jag antar att deras för den tiden åtminstone välgjorda specialeffekter bidrog till den här ryktesspridningen.

JENS: Vad gäller just *Cannibal Holocaust* så är det ju faktiskt så att de i den filmen faktiskt dödar flera djur på riktigt bland annat en pungråtta vilket förmodligen bidrar till den här dokumenterande karaktären som filmen har och också säkert också bidrar till ryktesspridningen.

HÅKAN: Ja, det kan jag tänka mig. Det ska ju vara något som regissören ångrade efteråt och han säger att det inte var bra.

JENS: Jag har läst det också.

JOAKIM: Det finns ju också de som menar att vissa andra filmer som innehåller verkligt våld mot djur, för att nämna en till exempel *Apocalypse Now*, kom undan rätt billigt. Även här kanske finns en skillnad mellan lite finare och enklare kultur på något sätt.

JENS: I Uppsala nya tidning, UNT, 1988 i juli skrev man så här, och nu är det faktiskt på sin plats att jag varnar lite grann för det är ganska störd grej som de skriver. Det står så här: "Mannen försöker tränga in sin penis i den sjuåriga skräckslagna flickan, men hon är för trång. Han går ut i köket hämtar en kniv, går tillbaka till flickan, trycker upp kniven i flickans slida och fortsätter våldtäkten. Detta är en scen ur en film av den typ som hyrs ut till barn och ungdomar i den ena videobutiken efter den andra runt om i Sverige". Och det var ju faktiskt på det här sättet – många delar av debatten fördes på den här ganska låga nivån. Det är alltid så här att det är alltid "någon annan", en "kompis till en kompis" eller sådär som hört eller sett om de här filmerna. Det är aldrig någon som sett det själv direkt och i de här debattinläggen som har den här låga karaktären så beläggs det ju aldrig, det man tar upp.

HÅKAN: Jag antar att de inte nämnde vilken film det egentligen handlade om i det här debattinlägget?

JENS: Nä.

HÅKAN: Det är ju lite obehagligt men faktakollen var ju lite svårare på den tiden. Det var inte så att bara kunde gå till IMDB och kolla påståendena. Man kom undan med saker på ett annat sätt.

JENS: Nä, visst, så är det ju. Hela grejen med det här är ju att det största sannolikhet är helt påhittat förstås. Men - sen kanske man också ska säga det att det fanns mycket film på 80-talet som kanske var lite spekulativ i våld och skräck. Det är klart att det har ju funnits tidigare också men det är möjligt att det kanske kom fler på 80-talet.

JOAKIM: Vi har ju varit inne på det men sannolikt har det att gör med det här att man blev bättre på att skapa effekter, det blev billigare att göra film och så vidare och så vidare.

JENS: Bättre teknik?

JOAKIM: Bättre teknik, exakt!

JENS: Det kan ju också vara en faktor som bidrar till skaparglädje. Sen ska vi också komma ihåg, att det är möjligt att det var mycket film som spekulerade i våld på 80-talet - jag vet inte - men det är ju också så att det var inte bara bisarra skräckfilmer och våld som censurerades och förbjöds. Välkända och idag, klassiska filmer drabbades ju också av censuren i Sverige. Ta en film som den första *Mad Max* - Totalförbjuden i Sverige!

HÅKAN: Den från 1980? Den som kom innan *The Road Warrior*?

JENS: Ja precis. 1980 eller 79 jag är lite osäker på året där faktiskt. Den utspelar sig innan *The Road Warrior*, alltså innan samhället går under. Idag är ju *Mad Max*-serien totalt mainstream och hyllad i princip överallt och av alla. Vinner Oscar också.

[LJUDKLIPP *MAD MAX*]

HÅKAN: I kölvattnet av den moralpanik som uppstått så antogs så småningom en provisorisk lagstiftning mot spridandet av videovåld, den så kallade *videovåldslagen*.

JENS: "Lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag", som den egentligen hette, trädde i kraft den 1 juli 1981 och den förbjöd att "filmer och videogram med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur" i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte lämnades ut till barn under 15 år eller spelades upp vid särskilt anordnad visning där sådant barn var närvarande.

JOAKIM: Och vad menas då egentligen med det här?

JENS: På ren svenska skulle man kunna säga så här – du får inte hyra ut videofilmer med våld till barn under 15 år.

JOAKIM: Ok. Och hur var det med straffskalan?

JENS: Man kunde faktiskt åka i fängelse för det här, troligen inte så vanligt. Men man kunde dömas till böter eller då fängelse i max sex månader. Och det var ju också då fråga om ingripande i efterhand.

JOAKIM: Så uttryckligen var det detta med barnen igen, de var de som skulle skyddas. Varför togs inte film riktad till vuxna med i den här nya lagen?

JENS: Det finns en anledning till det och det var att film som riktad till vuxna, det gick inte att ha med det i den lagen, den här provisoriska lagen, eftersom den här frågan var tvungen att behandlas som ett ingrepp i den svenska yttrandefriheten.

JOAKIM: Ok

JENS: En grundlagsändring alltså. Men efter att förslaget vilat i tolv månader då kunde man ta upp det till förnyad behandling i riksdagen. Med röstsiffrorna 299 mot 1 infördes det här tilläggsförbudet.

HÅKAN: 299 mot 1, det var alltså en enda Riksdagsledamot som röstade emot?

JENS: Ja det var en från Folkpartiet som röstade emot.

HÅKAN: Den sista liberalen?

JOAKIM: Men ok nu gällde det här alltså även film riktad till vuxna?

JENS: Det här kallades för extremvåldsförbudet.

HÅKAN: Har vi några exempel på filmer som blev förbjudna att hyra ut i och med det här?

JOAKIM: Ja, jag har faktiskt en diger lista här med många titlar som jag tycker är klassiker och otroligt bra filmer faktiskt. Vi kör några här; *The Burning* – en klassik slasher, *The Beyond*, *House by the cemetery*, *Toolbox murders*, *Cannibal ferox*, nyss nämnda *Cannibal holocaust*, *Eaten alive*, *Frankenstein* och *New York Ripper* med flera med flera.

JENS: *Frankenstein*? Är det den som är gjord av...?

JOAKIM: Andy Warhol, faktiskt. Tror det var hans film

JENS: Finkultur!

JOAKIM: Jajamän!

JENS: Jag har inte sett den.

JOAKIM: Jag har hört att den ska vara riktigt bra. Jag har inte sett själv heller.

JENS: Är den med på den här listan så borde den vara bra.

[SKRATT]

JENS: Men det känns som att den sticker ut i sammanhanget.

JOAKIM: Ja, det gör den.

JENS: För att undgå åtal så kunde videouthyrare frivilligt lämna in sina filmer till Statens biografbyrå för att de skulle kunna granskas. Och om man hyrde ut filmerna sen i godkänt skick då fanns ingen grund för åtal.

HÅKAN: Men man hade ingen obligatorisk förhandsgranskning av videofilmerna som med biofilm?

JENS: Nej, precis. Det föreslogs men det genomförde aldrig.

JOAKIM: En rätt rolig grej som jag läst om är att av rädsla för att göra fel klippte videodistributörerna själva i sina filmer och ibland blev det otroligt fel, för att de utgick nämligen ofta från Biografbyråns granskningskort. Alltså från filmens ursprungliga granskning. När videodistributören till filmen *Border Cop* med Telly Savalas...

JENS: Kojak

JOAKIM: Precis, känd från Kojak framför allt. Men de skulle i alla fall klippa inför videogranskning men man råkade man använda granskningskortet för en annan film, nämligen *The Border*, med Jack Nicholson. Så då klippte man alltså efter vad som uppgavs på just det här granskningskortet.

HÅKAN: För fel film?

JOAKIM: För fel film!

HÅKAN: Ett riktigt magplask!

JOAKIM: *Border Cop* var ju en sådan här film med olika titlar som ju är ganska vanligt i B-filmsgenren....

JENS: Kvalitetsmarkör?

JOAKIM: Ja, precis. Så det kan ju slå väldigt fel när de här filmbolagen skulle klippa i en film och det förväxlat så här.

HÅKAN: Och det fanns ju inga bra möjligheter att kolla mot säg databaser på Internet eller nåt....
Sådant som vi ju gör direkt i dag.

JENS: Och man ville ju verkligen inte göra fel för det kunde ju i värsta fall sluta fängelse!

JOAKIM: Fängelse eller grava böter!

[LJUDKLIPP *RETURN OF THE LIVING DEAD*]

JENS: Ni som har lyssnat på tidigare avsnitt vet om att vi lovade att berätta om zombies juridiska status i Sverige. För det är faktiskt så att deras fysiologi och juridiska status har fastslagits i svenska domstolar. Så, hur var det då med detta?

HÅKAN: Jo, det skedde ju i och med lagen om spridning av våldsskildringar....

JENS: Alltså videovåldslagen.

HÅKAN: Ja! Och våldet gällde ju då endast våld som hade mänskligt upphov egentligen. I tingsrätterna i Härnösand och även i Stockholm har man då slagit fast att zombies ska räknas som levande människor. Och i ett av beslut står det i citat: "*I Staden med levande döda (City of the living dead)* utförs våldet huvudsakligen av tidigare döda som återuppstått. De uppträder i mänsklig gestalt och måste även med en restriktiv tolkning av förbudsbestämmelsen räknas som människor."

Vi har alltså domstolsbeslut på att zombies ska räknas som levande människor! I lagens ögon borde det ju betyda att de åtnjuter fullständiga rättigheter, jag vet inte om de får rösta i allmänna val eller hur det här ska funka. Den dagen de kommer får väl domstolarna ta itu med den frågan.

JENS: Fantastiskt!

JOAKIM: Ja, verkligen!

[LJUDKLIPP *CASINO*]

ETT ÄNDRAT MEDIALANDSKAP

JENS: Det där var ett ljudklipp är från filmen *Casino* av Martin Scorsese, vilken alltså blev den sista film som censurerades inför svensk biografdistribution. I förra avsnittet pratade vi också lite om de kontakter Martin Scorsese hade med biografbyrån angående just den här filmen.

HÅKAN: Med tiden blev ju klipp i filmer alltmer ovanliga och myndighetens arbete kom i stort sett att bestå av att sätta åldersgränser samt förhandsgranska porr för videomarknaden. Den lilla och mer

liberala opinion som tryckts ned i samband med den här hysterin på 80-talet fick ny luft under vingarna och censur började väl anses som otidsenligt. Företrädare för Biografbyrån, inte minst direktören själv Gunnel Arrbäck, vädrade öppet sin åsikt om att censuren hade spelat ut sin roll.

JOAKIM: Gunnel avgick väl av den anledningen?

JENS: Vi kan väl ta och höra med Gunnel?

[LJUDKLIPP TELEFONTON]

JENS: Jo, jag tänkte på STUDIO S som vi pratade om tidigare och de här förbjudna och omdiskuterade filmerna...

Gunnel: Ja?

JENS: När man har ett sån här program som då Göran Elwin hade och varnade för de här filmerna så skapar man ju en uppmärksamhet, alltså att man väcker ett intresse för filmer - det har vi ju hört flera personer som också har sagt att de fick upp ögonen för den här typen av filmer och de här filmerna specifikt. Jag tänkte att bara att riskerar censur och censurpolitik kanske att motverka sitt syfte rent av ibland?

GUNNEL: Egentligen är det så, och det var ju det jag kom fram till så småningom, att hela censuren motverkar sitt syfte därför att man kan inte ha censur i en demokrati egentligen. Och det kom ju att bli så, så småningom. Men alltså när det gäller enstaka beslut så tror jag inte att det var något särskilt bekymmer. Det är klart att folk har alltid varit intresserade av sex och våld, så är det ju, och om det är på film eller i verkligheten, det kan ju vara sak samma nästan. I och med den här videodebatten så kom de ju till en massa film och sen blev det ju obligatoriskt och det var då vi fick vår kontrollörsorganisation. Men jag har inte grubblat så mycket över det faktiskt.

JENS: Du nämnde att du hade vacklat lite i din tro på censuren, att det kanske inte är rimligt att ha det och det var ju någonting, som om jag förstått det rätt, påverkade ditt val att hoppa av. Hur gick det till?

GUNNEL: Det var egentligen två faktorer som fick mig att börja arbeta för censurens nedläggning. Det ena var det här principiella argumentet, att det framstod som alltmer absurt att jag fick betalt för att kunna förbjuda för mina jämnåriga att se filmer. Dessutom var det hela den tekniska utvecklingen. Det var ju inte bara video som kom, sen kom Internet och hela alltihopa medan vi egentligen bara hade biograferna som vår målgrupp så att säga. Det blev ju rätt absurt det också.

JENS: Så du valde att hoppa av 2007?

GUNNEL: Ja, just det. Ungefär i samband med det så lades ju hela verksamheten ner.

JENS: Just det, tre år senare så slutade man ju då.

GUNNEL: Ja, just det - och det är jag väldigt glad för! Det är jag väldigt glad för!

[INTROMUSIKEN]

HÅKAN: Det nya medielandskap som växt fram sedan hemvideos inträdande och därefter internet hade ju gjort förhandsgranskning ganska svår.

JENS: Precis. För att om byrån förbjöd en film då var det ju ändå så att en konsument kunde ta del av den i ett annat medium ganska omgående, oavsett vad byrån tyckte om den här filmen, om den var förråande eller inte.

HÅKAN: Den tekniska utvecklingen gjorde väl helt enkelt att tiden var inne.

JOAKIM: Och som vi varit inne på - en avskaffad censur hade föreslagits redan 1969 och det var väl då Danmark faktisk tog bort sin censur.

JENS: Som första land i Norden.

JOAKIM: För Sverige tog det ytterligare ett fyrtiotal år innan det blev verklighet. I slutet av 2010 beslutade riksdagen om att censuren för film skulle upphöra och Statens biografbyrå avvecklades. Sverige blev ju då genom detta beslut det sista nordiska land som avskaffade sin filmcensur. Vissa uppgifter till exempel att sätta åldersgränser, det flyttades över till en nystartad myndighet, den som kom att kallas Statens medieråd som ju finns än idag och sätter åldersgränser.

JENS: En fråga; Är filmcensuren död?

JOAKIM: Ja, den statliga svenska filmcensuren är ju det men debatten är ju allt annat än död. Jag menar, ser man ju i dag till exempel så kan man ju tänka sig att väldigt mycket film klipps redan på manusstadiet eftersom det finns många olika filmmarknader som ekonomiskt sett är otroligt viktiga, till exempel den kinesiska. Och där är det ju väldigt kontrollerat vad man får visa och inte.

HÅKAN: En form av självcensur?

JOAKIM: En form av självcensur!

HÅKAN: Moralpaniken flyttade väl på senare 90-tal och framåt över till andra medium som Tv-spel. Det är samma sak där skulle jag vilja hävda – att inte särskilt kunniga personer ger sig själva mandat att sätta sig till doms över ett fenomen de egentligen inte har koll på – en kultur eller subgenre eller något sådant - på samma sätt som det var under videovåldsdebatten. Så censur i en vidare bemärkelse är kanske viktigare att prata om idag än på länge.

JOAKIM: Definitivt!

JENS: Hörni, det här var alltså det sista avsnittet i Riksarkivets serie om den svenska filmcensuren och visst är det skönt att kunna göra ett bokslut och berätta en historia till dess slut. Den svenska filmcensuren drevs aktivt i 100 år och dess historia är spännande och dramatiskt. Historien visar också hur människosynen förändras under åren, alltså hur man betraktade vanligt folk och deras förmåga att själva avgöra vad de kunde se.

HÅKAN: Normer förändras och ett lands filmpolitik, vilket ju måste inkludera den här censurpolitiken, kan inte frikopplas från det övriga samhället. Tack till alla er som har lyssnat och vi hoppas att ni fann det här roligt att lyssna på, intressant och givande

JOAKIM: Det har varit jätteroligt att jobba med den här poddserien.

JENS: Verkligen. Vi har lärt oss jättemycket!

JOAKIM: Tack ska ni ha!

JENS och HÅKAN: Tack!

JENS: Det är 2021 nu och vi har levt utan censur i 11 år och världen har inte gått under i ett våldsamt Armageddon utlöst av videovåld, vi klarade en här övergången. Men historien om filmcensur och andra typer av ingrepp mot yttrandefrihet är dock alltid viktig att återkomma till. Vi måste kunna vår historia, annars kan vi gå i samma fällor. I bästa fall stannar aktiv filmcensur på historiens sophög och sagan om den blir ett avslutat 100-årigt epos men ser vi inte upp så kan vi snart vara där igen.

MUSIK